

Handläggare

Jonas Bjärnstedt
Havsplaneringsenheten
jonas.bjarnstedt@havochvatten.se

Datum 2025-08-12

Dnr 2025-001366

Kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemoria om genomförande av bestämmelser i förnybartdirektivet om tillståndsförfaranden för förnybar energi

Sammanfattning

Havs- och vattenmyndigheten har beretts tillfälle att yttra sig över genomförande av bestämmelser i förnybartdirektivet om tillståndsförfaranden för förnybar energi. Myndigheten lämnar här följande yttrande.

Havs- och vattenmyndighetens inställning

HaV är i stort sett positiva till hur det uppdaterade förnybartdirektivet föreslås införlivas i svensk lag. Syftet med direktivet är att skynda på den gröna omställningen och för att långsiktigt bevara produktionsförmåga och biologisk mångfald i våra hav behöver vi snabbt minska vår klimatpåverkan. Myndigheten har dock vissa generella och specifika synpunkter på förslaget.

Generella synpunkter:

- HaV är i stort positiva till de förändringar som föreslås i tillståndsförfarandet
- HaV vill uppmärksamma på att det i närtid har genomförts och håller på att genomföras ett antal utredningar som berör implementeringen av det uppdaterade förnybartdirektivet

Specifika synpunkter:

- HaV ser risker med att föreslagna förändringar medför en försvagning av artskyddet
- HaV anser att en specifik miljöprövning fortsatt bör utgöra ett krav för en verksamhet eller åtgärd för förnybar energi som ansöker om tillstånd enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon
- HaV anser att konsekvensanalysen är bristfällig på flera punkter

Beskrivning av ärendet

Motivering

HaV välkomnar att de delar av det uppdaterade förnybartdirektivet som behandlar tillståndsansökningar nu föreslås införlivas i svensk lag.

HaV är i stort sett positiv till hur det uppdaterade förnybartdirektivet föreslås införlivas i svensk lag. Syftet med direktivet är att skynda på den gröna omställningen, och för att långsiktigt bevara produktionsförmåga och biologisk mångfald i våra hav behöver vi snabbt minska vår klimatpåverkan. Myndigheten har dock vissa generella och specifika synpunkter på förslaget.

I nutid pågår det eller har avslutats ett flertal utredningar som berör tillståndprocesser för olika förnybara kraftslag. Genomförandet av det uppdaterade förnybartdirektivet, miljöprövningsutredningen, regeringsprövningsutredningen, utredningen om havsbaserad vindkraft för att nämna några. Resultatet av detta blir ett stort antal förslag till förändringar i tillståndprocesser, sektorslagstiftningar och miljöbalk. HaV bedömer att möjligheten för den enskilda förvaltningsmyndigheten att få ett helhetsgrepp över de frågor de är satta att bevaka är komplicerat, och försvårar möjligheten att analysera konsekvenserna. HaV ser också att flera av de här utredningarnas förslag står i konflikt med varandra. Exempelvis så ger miljöprövningsutredningen förslag på ändringar i förordningen (2021:757) om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi, vilken i detta PM ersätts av förordning om ärenden som gäller verksamheter och åtgärder för förnybar energi. Konsekvenserna av detta blir en osäkerhet inom förvaltningen där det är oklart vilka förändringar som kommer ske när, och hur detta kommer påverka myndigheternas möjligheter att fullgöra sina uppdrag. I förlängningen ökar även osäkerheten för den som söker tillstånd. Införlivandet av det uppdaterade förnybartdirektivet ligger nära i tiden, påverkan på efterföljande regeländringar inom samma område bör analyseras och konsekvenserna tydliggöras.

10. Artskydd och verksamheter och åtgärder för förnybar energi

HaV ser behovet av direktivet utifrån den klimatkris vi står inför, men anser samtidigt att förslaget medför en risk för försvagat skydd för de arter som listas i 92/43/EEG och 2009/147/EG i och med införandet av det uppdaterade förnybartdirektivet. För att kunna nå de svenska miljömålen är det viktigt att inte sätta ytterligare press på arter som redan är hotade, till exempel Östersjöpopulationen av tumlare. Denna risk och hur den kan undvikas med ett genomtänkt genomförande behöver analyseras ytterligare.

HaV anser att användandet av ordet åtgärder inte är möjligt i 4b § då det har en annan betydelse i det uppdaterade förnybartdirektivet, och bör istället använda ordet skyddsåtgärder.

HaV anser att om det i tillståndprocessen inte föreskrivs tillräckliga skyddsåtgärder, så innebär förslaget, i och med att kravet om att ansöka om artskyddsdispens försvinner, att det finns en risk att det ställs lägre krav på skyddsåtgärder för åtgärder och verksamheter för förnybar energi.

Om kravet på skyddsnivå sänks så kan det medföra ökade risker för hotade arter som är känsliga för störning och som idag har ett starkt skydd genom det strikta artskyddet. Omhändertagandet av artskyddet inom tillståndprocessen och vad som är tillräckliga skyddsåtgärder i verksamheter eller åtgärder ställer stora krav på tillståndsgivande myndighet och stödjande myndigheter att vägleda verksamhetsutövare. Vad som utgör "nödvändiga skyddsåtgärder" kommer vara svårt att avgöra och beror på av vem som gör bedömningen. Myndigheten ser därför att det är en

förutsättning att kravställningen på skyddsåtgärderna behöver definieras genom vägledningar från relevanta myndigheter, och att dessa kan uppdateras när ny kunskap finns.

17.5 Lagen om Svensk ekonomisk zon

HaV anser att det är en god intention att undvika dubbelprövningar, men anser att en specifik miljöprövning som gjorts inom ramen för en prövning enligt miljöbalken inte som regel bör kunna ligga till grund för en prövning enligt Lagen om Svensk ekonomisk zon som föreslås i den nya 6b §. Prövningen måste vara ändamålsenlig och en prövning enligt miljöbalken behöver inte nödvändigtvis innehålla de beskrivningar av miljökonsekvenser som kan vara aktuella för en ansökan om tillstånd enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon. Förutsättningar och behov av både utredning och förekomst av arter och habitat kan skilja sig. Exempelvis skulle förslaget kunna tolkas som att ett N2000-tillstånd ("ett mål eller ärende under om tillstånd enligt miljöbalken") där MKB:n fokuserar på N2000 beskriver åtgärdens påverkan på bevarandevärden i ett N2000-område men inte de andra värden och rekvisit som förekommer i prövningen under lag om Sveriges ekonomiska zon. Det finns då risk att exempelvis delar av artskydd inte ingår i specifik MKB. De miljökonsekvenser som redan utretts inom miljöbalksärendet bör inte utredas igen, snarare bör den specifika miljökonsekvensbeskrivningen utökas och/eller anpassas med de frågor som är aktuella för prövningen av verksamheten inom Svensk ekonomisk zon. Exempel på förhållanden som kan variera beroende på vilket område ansökan gäller är förekomst av olika arter, förekomst av skyddade områden och hur området nyttjas för yrkesfiske.

Verksamhetsutövaren kan möjligtvis använda delvis samma underlag som tagits fram i ansökan om tillståndet enligt miljöbalken, men det är lämpligast för att underlätta prövningen och för tydligheten att den specifika miljöbedömningen anpassas till det område och till den lagstiftning som ansökan gäller. Den säkerhetsventil som föreslås i 6c § för att tillgodose att de villkor som behövs, riskerar inte räcka till om det inte finns en detaljerad MKB som beskriver vilka arter och habitat som behöver skyddas av villkor eller vilken påverkan verksamheten och åtgärderna har fullt ut.

16. Konsekvensanalys

I den konsekvensanalys som presenteras i promemorian framgår inte hur remissmyndigheter kommer påverkas av förändrade tidsfrister och arbetssätt. HaV bedömer att det kan krävas ändrade arbetssätt för att kunna svara upp mot de tidsfrister som nu kommer tidigare i tillståndsprocesserna, såsom länsstyrelsens bedömning av vad som ska vara med i den specifika miljöbedömningen, och bedömningen om ansökan är komplett. Under den tid som de myndigheter som är remissinstanser lägger om sitt arbete så finns en risk att deltagandet i miljöprövningarna blir lidande. Konsekvenserna av detta berörs i 16.5.4, men HaV ser även som en möjlig konsekvens att det blir en kvalitetsbrist i tillståndsprocessen vilket leder till osäkerhet för verksamhetsutövaren.

Deltagandet i kontaktpunkten ställer även krav på både myndigheter och projektörer att de vägledningar som ska finnas på plats ska vara tillräckligt samverkade och av tillräckligt god kvalitet och uppdaterade så att verksamhetsutövarna är medvetna om vad som ska ingå i den specifika miljöbedömningen.

Vidare bedömer HaV att konsekvensanalysen är bristfällig när det gäller den sänkta ambitionsnivån för artskydd och vattenkvalitet. Här bör påpekas att den sänkta ambitionen inte är en konsekvens, utan istället den effekt som behöver konsekvensanalyseras. Utan denna konsekvensanalys finns stora svårigheter att ta ställning till konsekvenserna av de förslag som

läggs fram. Myndigheten anser vidare att en sådan konsekvensanalys bör följas av en plan med förslag på åtgärder för att omhänderta de förutsedda effekter som kan uppkomma till följd av genomförda författningsändringar. Det kan till exempel uppkomma behov av förytligande vägledning från myndigheter för att ändringarna ska få avsedd effekt.

Inom konsekvensanalysen bör det även finnas en analys av hur miljöövervakningen ska läggas upp för att följa upp dödande eller störning av fåglar och andra arter, Analysen behöver också behandla hur regleringen ska säkerställa att skyddsåtgärdernas ändamålsenlighet noga övervakas och att lämpliga åtgärder omedelbart vidtas om de inte visar sig vara ändamålsenliga.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Anna Ledin efter föredragning av avdelningschefen Mats Svensson. I den slutliga handläggningen av ärendet har även utredaren Jonas Bjärnstedt, utredaren Malin Hemmingson, verksjuristen Fredrik Lindgren samt enhetschefen Per Olsson medverkat.

Anna Ledin

Mats Svensson

Bilagor:

Ange bilagor

Kopia till:

Ange kopia till